Број 130 У Новом Саду, у четвртак 16. (29.) јуна 1911. Година XLVI.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За огласе плаћа се 12 пот. од сваке вр[illegible] з обавих ситних слова.

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Треба то платити.

Ово дана читали смо у свима новинама, како су у Трсту спустили у море први Дреднот, велики ратни брод „Небојшу“. Новине су толико описивале како је горостасан тај брод. Леп је као девојка, многи су се офисири марине већ заљубили у њега, силан је као град, страшан као читава војска.

И то је тек први. Већ се граде три нова таква брода, а после ће доћи други. Такав један брод стаје око 60 милиона круна, а шта тек стаје издржавање, џебана и војска?!

Ови нови ратни бродови нису једина срећа, којом ћемо бити усрећени. Нови војени закони донеће нам терете, које још нико није тачно израчунао, или неће да их тачно израчунају. Једно је сигурно, да ће ти нови терети износити за Аустроугарску стотинама милиона.

Разуме се, да то треба платити. А платиће народ, онај народ, који у Аустроугарској нема ни право гласа. Како ће платити, то је друго.

Још није престао мамур, од силне радости, што је први велики ратни брод готов и спуштен у море, кад нас је министар финансија подсетио, да то треба платити. Издао је наредбу, да ће од суботе поскупити дуван и цигаре. Држава се нада, да ће одатле ући неких 30 милиона круна у државну благајну.

Ово је дакле повећање порезе. Јер држава има једина права да продаје дуван, и она из тога после вуче големе милионе. Сад поскупљује дуван, и држављани ће заиста за дуван и цигаре морати давати 30 милиона круна више.

Оваква пореза, коју плаћају држављани код сваке цигаре и сваке пакле дувана, није праведна. Порезу треба плаћати по величини имања, с нарочитим обзиром на сиротању, а ову порезу коју плаћамо на дуван, на со, на петролеум, плаћа и онај најсиромашнији, и онај просјак. А онај ко је сто и хиљаду пута и десет хиљада пута имућнији од некога, неће потрошити сто и хиљаду и десет хиљада пути толико соли, дувана и петролеума, од оног другога.

Може се рећи, да ако човек мора да купује соли и петролеума и друго, не мора пушити. Истина је то. Добро би било да нико не пуши. Али кад не могу ни најученији и најимућнији људи да се одреку дувана, кад не могу да се одреку тога они, који имају стотину уживања, зашто да то тражимо од сиротиње, којој је то често једино уживање?! И зашто да то уживање неправедно распорежемо?

Ову нову порезу није изгласао ни сабор. Држава је главни трафикант, и она је подигла цену. Министар финансија је то објавио. Но ово није све. Законски предлог о апропријацији подигао је порезу на шпиритус са 15 од сто. И ово је неправедна пореза, а несретна је и у толико, што су је код нас у Угарској подигли, а у Аустрији нису, те ће у Аустрији моћи јефтиније да дају но код нас, и то ће штетити код нас производњу шпиритуса.

Но све су ово само мали почетци. То је учањено на брзу руку, без много говора. Оно главно доћи ће тек доцније. Хоће да уведу монопол на палидрвца, жигице. Једино ће држава имати права да производи и продаје жигице, те ће кутију продавати за 4 потуре, место за две. И то ће донети држави годишње неколико милиона круна, а све то ће пасти баш на најсиромашнији део народа. Баш они имућнији имају данас електрику, са бензинским справама пале цигаре, и најбогатија кућа требаће често мање жигица, од оне најсиромашније. Тих неколико милона свалиће и опет на леђа сиротиње.

И тако ће то ићи редом. Министри финансије су паметни људи, али ће имати велике муке, док измисле нове и веће порезе, које су нам данас потребне, да покрију оне големе издатке за војску.

Само је питање: Докле ће то издржати сиромашнији део народа, који пропада а под данашњим теретима? И шта ће онда бити кад даље не узбуде могло? Зар да дочекамо оно стање, о коме народна пословица каже: Где нема, не може узети ни бог, ни ђаво, ни власт нит ико. Где дотле дође, да већ не може узети нико, тамо је готова пропаст.

Арбанашки устанак.

У Цариграду се досад уверили, да арбанашки устанак не могу угушити ни „успесима“ Тургут пашине војске, а ни лепим речима и обећањима. Ипак не престају покушавати, да обећањима приволе Арбанасе на полагање оружја. Иако су преговори, што их је водио у Подгорици турски цетињски посланик са арбанашким вођама, свршили се без успеха, турски посланик је добио поново упутство из Цариграда, да Арбанасима учини нова обећања. Тако турски посланик обећава сада Арбанасима, да ће им се дозволити ношење оружја; да ће им се отпустити пореза; да ће као војници служити само у Арбанији и да ће у арбанашким крајевима чиновници бити Арбанаси. Све ће то добити, само нека положе оружје, а ускоци се врате својим домовима, које ће турска влада о свом трошку подићи, а даће им и отштете за пропалу имовину. Рок пак за предају продужила је турска влада још са четрнаест дана.

Арбанаси пак, знајући добро како су Турци од речи, неће да верују турским обећањима, неће да положе оружје, него зада траже помоћи на страни. Има извештај, по коме је 20 арбанашких првака поднело преко енглеског министра спољних послова, Сир Едварда Греја, проглас упућен европским великим силама. У том прогласу наводе, да се ево већ 3 месеца боре против силне турске војске. Сада су у горама и врлетима недалеко црногорској граници, а тамо су склонили и своје породице. Моле европске велике силе, да се оне заузму у интересу грађанских и политичких права арбанашког народа Арбанаси својим петсто годишњим тежњама за независношћу неће да померавају европску равнотежу и зато желе, само широку автономију, да би у кругу отоманске империје могли остати активни чиниоци.

Тај арбанашки проглас као за неће остати без успеха. Из Лондона јављају, како у кругу енглеских државника сматрају за потребно, да велике силе заједнички посредују у Цариграду, јер се само тако може успоставити мир на Балканском Полуострву. Вероватно је, да ће Енглеска ускоро изнети пред велике силе, потписнице Берлинског Уговора, предлог у томе смислу, а држи се, да ће тај предлог потпомоћи и Русија, Италија и Француска.

Врење у Бугарској.

Бугарско велико народно собрање, које се састало у Трнову ради измене бугарског устава, може лако да буде врело неочекиваних догађаја а судбоносних по Бугарску и краља Фердинанда. Иако садања бугарска влада има у собрању огромну већину, опозиција (сељачка странка, социјалне демократе и радикална странка) својим жестоким и одлучним нападајима против краља Фердинанда и уопће против монархије спречава сваки рад у собрању. Већ при отварању собрања опозиција је необично жестоко демонстровала против краља Фердинанда и краљевства, а у корист републици, а у доцнијим седницама те демонстрације узимају одлучно револуционарни карактер. Говори и претње опозиционих посланика изазвали су врло велику узрујаност у читавој Бугарској и налазе одзива у свима слојевима народним Опозиционим посланицима по важу и опозициони листови који против краља Фердинанда дневно изручују читаве хрпе најбезобзирнијих нападаја Положај је толико озбиљан, да је бугарска влада наредила, да буде у приправности војска.

О догађајима у сабрању јављају из Софије ово: Сви чланови опозиције одлучни су противници краљу Фердинанду и у опће монархији. Већ за време изборне борбе опозициона штампа је безобзирно нападала Фердинанда, а социјалисте су отворено предлагале, да посланици образују републикански блок, коме ће бити задатак, да Фердинанда лиши престола и прогласи републику.

Нападаји против краља Фердинанда д стигли су врхунац при свечаном отварању собрања, о коме су у иностранство услед владине наредбе доспели само непотпуни извештаји. Када је краљ ступио у саборницу, у име опозиције довикнуо је посланик сељачке странке Стамболијски министрима: „Шта тражи овде владар? Његово је место напољу. Ми ћемо овде да судимо, јер је он оптуженик:“ На то је сва опозиција устала и громогласно завикала: Доле с краљем! Доле с Фердинандом! — Кад је краљ почео читати престону беседу, опозициони су посланици седели и непрестано упадали у говор узвицима: Г. Председниче! Господо министри! Ви чините злочин против устава. Владар нема права да отвара велико народно сабрање! Други су пак викали: Тако је! Доле с краљем! Живела република! Доле са онима који газе устав! Доле са најамницима Кобурговима! — Затим устао посланик Стамболијски и рекао: „На основу устава у име сељачке странке, социјалних демократа и радикалне странке протестујемо против тога, што се владар појавио у великом сабрању.“ Посланик др. Циндров повиче на то: Живела бугарска република!. што прихвате и остали посланици из опозиције. Разуме се, да за све то време краљ Фердинанд није могао да чита престону беседу. Када је пак продужио читање, поједини посланици почну звиждати. Краљ је у највећој вици и буци довршио читање и онда је сав блед са уздрхталом краљицом Елеонором и сином Ћирилом изишао из саборске дворане. По њихову одласку хука и бука се продужила. Посланици се дерали, грдили једни друге, поскакали на клупе и у један тренут је изгледало, да ће доћи до туче између владиних посланика и опозиције.

У цркви за време богослужења када је свештенство спомињало краља, опозиција је протествовала против тога, вичући: Нема код нас краља, ни владара.

Сутра дан је опозиција продужила демонстрације против краља. Чим се седница отворила, устао је посланик Стамболијски и рекао: Председниче, ваш јучерањи поступак је био савршен шкандал парламентарни, који је жив пример томе, шта ће да наступи у будуће. (Вика на десници.) Ја имам права да говорим о оном, који је створио лични режим и који је јуче прекршио устав... — Председник Данев: Опомињем вас, да немате права тако говорити о владару. — Посланик Пастуков: Баш напротив. Ми можемо о њему говорити што хоћемо, јер смо позвани да му баш овде скројимо права. — Посланик Стамболијски: Да, ја ћу говорити о кнезу Фердинанду, о тиранизму, који је код нас створио лични режим. (Велика вика.) Као чланови великог собрања ми стојимо над кнезом Фердинандом. Ако влада хоће да нас ућутка, онда идемо на друго место, где неће бити ограничавања. Али то ће бити несрећа по Бугарску (Опозиција бурне тапше

У таком облику и тону теку седнице бугарског сабора. У свој земљи ври, а влада држи војску у приправности.

Извештај краљевског комесара.

Јављају нам из Будимпеште: Краљевски комесар на српском народном црквеном сабору, Јулије Рохоњи, стигао је овамо у понедељак после подне у један сат, па је још истог дана после подне поднео опширан извештај о саборском раду како министру председнику грофу Куену, тако и министру просвете грофу Јовану Зичију. Поговара се, да влада није потпуно задовољна радом саборске већине, иако је она прилично задовољила владине кругове својим клеветама против радикала. То је већи део посла, који је по речима патријарха Лукијана већина успешно свршила. Али тражи се и јединствени штатут, на што се обвезала самосталска већина прошле године — па није искључено, да ће тога ради бити српски народни црквени сабор распуштен и наређени нови избори посланика у исто време кад буду избори посланика за хрватско славонски земаљски сабор.

Српски народни црквени сабор и Босна.

Осечки немачки лист „Ди Драу“ препоручује влади, да суспендује нашу народну црквену автономију, а управу да повери епископату на челу са патријархом. Тај је лист прошле године хвалио самосталце — а они су по његовом мишљењу својим радом узорали земљиште за комесаријат у нашој автономији. „Ди Драу“ налази, да је потребно суспендовати нашу народну црквену автономију већ и обзиром на Босну. Дакле признају, да наша народна црквена автономија има везе с Босном. Самосталци су својим глупавим радом и клеветама довели дотле, да се говори о суспензији наше автономије. Види се, да свуда врше измећарску улогу.

Нови избори у Хрватској и Славонији.

„Аграмер Тагблат“ јавља, да је добио вест о скорашњем распусту српског народног црквеног сабора. Ових дана одлучиће се, да ли ће се нови избори обавити пре или после одласка бана Томашића у Карлове Вари. Ако се сада осечка група оцепи од Томашићевих присталица, онда ће се избори одложити за неко време. Ти се избори морају свршити пре јесени, јер би на јесен настале нове тешкоће, пошто су Томашић и Куен обећали укинути железничарску прагматику, а не мисле то обећање да испуне. Мисли се, да ће бану Томашићу поћи за руком, да задобије осечку групу за даљи заједнички рад. Међутим сцепиће се посланици Мазура и Турковић, који су тек пре неколико месеци ступили у Томашићеву странку.

Руска влада против Чивута.

Пишу из Петрограда: У политичким се круговима већ одавно зна, да ће руска влада пооштрити своје наредбе против Чивута. Та пооштрења сад ће извршити, а цар је дао свој пристанак на то. Руска влада рачуна, да ће јој при изборима посланика услед тога положај бити много лакши.

Пфајфер брани Васу Муачевића.

Кад је др. Жарко Миладиновић изнео у сабору, да је интеркалар после патријарха Ивачковића донео само 65 хиљада круна, Васа Муачевић је био у сабору и ћутао, ма да су радикали тражили, да се о томе изјасни. Осечки немачки лист „Ди Драу“ изјављује своје жалење, што је по „Застави“ донео ту вест, јер је са „извештене“ стране дознао, да интеркалар после патријарха Ивачковића није трајао три него само две године. Патријарашким добрима управљао је онда каснији патријарх Анђелић, који је за то добивао плату од 72 хиљаде круна годишње, а Васа Муачевић је онда био обичан чиновник даљског властелинства, па на новчану управу није имао ни најмањег утецаја. Но ипак мора утврдити, да је даљско властелинство онда донело више од 200 хиљада круна чистог прикода, ма да је онда и закупнина и цена храни била у пола мања него сада. Ако је било чистог прихода преко 200 хиљада круна, зашто та свота није унесена у народне фондове, него само 65 хиљада?! Занимљиво је, да Васу Муачевића брани Томашићев лист „Ди Драу“, коју уређује познати непријатељ српски Пфајфер. Није без значаја ни то, да лист „Ди Драу“ тражи у истом броју, да се суспендује наша автономија и управа преда епископату на челу са патријархом!

Демонстрација француских ђака против Немштине.

Из Париза јављају, да су француски ђаци виших школа ове недеље одржали збор, који је власт била забранила. На том збору су учествовали више стотина ђака. Многи су говорници говорили, међу којима је био и Мунк, који је био искључен са штрасбуршког универзитета. Када је један преставник ђака, присталица краљевства, у свом говору употребљавао изразе наклоности према краљевству, многи су упадали са поздравом: — Живела Елзас-Лотарингија!

После тога ђаци су се разишли. Ђаци су демонстрирали и у Марсељу, где су због искључења Мунка са штрасбуршког универзитета, пред берзом спалили лутку од сламе, која је представљала немачког цара.

Гра̏д.

Са више страна, и из Бачке и Срема, стигли су нам јутрос жалосни гласови, да је ноћас око 11 сати у неким нашим крајевина пао град и негде уништио све усеве, винограде и воћњаке, а негде нанео им знатне штете. Нарочито је крупан и чест град пао у Срему, где је за неколико часака просто све у млево сатрвено. Несрећа је захватила лук од Кера, па преко једног дела госпођиначког хатара, новосадских салаша, потукла све у Срему око Бешке, Врдника и даље. Понегде је падао лед у величини човечије шаке, понегде је зрневље било као кокошије јаје, а најситнија зрневља су била у величини голубија јајета. Штета је грдна и за овај се мах не да још ни изблизу проценити. Како већина наших људи не осигурава своје усеве против леда, то ће претежан део штете остати ненакнађен и поједине породице, нарочито у Срему, очекује права пропаст. До сада смо добили ове извештаје:

Усев на новосадским салашима на Малом Јарку, Камендину и Ченеју потукао је ноћас лед. Зрневље леда местимице је било велико као голубије јаје. Половина усева је пропала.

Ст. Кер: Ноћас око 11 сати пао је у нашем хатару лед, који је усевима нанео знатне штете.

Госпођинце: Један део хатара ноћас нам потукао лед

Бешка: Ноћас је код нас свршена и жетва и виноградска и кукурузна берба. Све нам је лед у млево сатр'о. Падао је свега око 10 минута, али је био крупан као човечја шака и кокошије јаје. На њивама је све пропало, а виногради нам се неће поправити ни за две године. На кућама ретко да је где остало које читаво окно на прозорима. Лед је исакатио и марву нам у пољу. Пустош ужасна на све стране.

Врдник (Раваница): Ноћас нам је лед уништио све. То није био лед, то су падале каменице као човечја песница. На кућама излупан је чак сав цреп, а у пољу и на њивама жалост је погледати. Потучено је све до каменичког хатара. Пропадосмо.

Не дајте деци жигице!

Јављају из Љубљане, да је изгорело село Габерје, са 39 домова и 72 привредне зграде. Све је то изгорело за неколико часова. Штета износи 300 хиљада круна. Деца су остала код куће сама, без надзора, па су се играла жигицама и проузроковала овај страшни пожар.

Одговорни уредник
Мита Клицин.

Трговина.

Будимпешта, 15. јуна 1911. год.
(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 18 к. 70 п. до 18 к. 80 п.
Јечам за храну — к. — п. до — к. — пот.
Јечам за кување пива — к. — п. до — к. — п.
Зоб прве каквоће 19 к. — п. до 19 к. 40 п.
Зоб средње каквоће 18 к 60 п. до 19 к. — п.
Кукуруз домаћи 14 к. 30 п. до 14 к. 50 п.

Термини.

Жито за октобар 23 кр. 82 пот. до 23 к. 84 п.
Раж за октобар 1911. 18 к. 78 п. до 18 к. 80 п.
Кукуруз за јули 1911. 14 к. 42 п 14 пот. до 44.

ДВЕ ВАЈДЛИНГЕРОВЕ ФУРУНЕ
НА ПРОДАЈУ
фуруне са централним грејањем, за 3—4 собе, једна двокрилна врата за шупу, и једна таванска врата од плеха, продају се јефтино за цену упитати у Н. Саду у Алкотмањској улици бр. 23. 937 2—3

ВИНА
400 ХЕКТИ СРЕМСКА
из сопствених винограда имам
НА ПРОДАЈУ
и то стара црна 8 год. стара ризлинга од 5 год. стара, и друга бела и шиљера по умереној цени. Мустре не шаљем.
Тодор Ранин
886 6—15 Каменица (Срем.)

„За своју кројачку радњу
потребујем
3 ПОМОЋНИКА
и то 1 за мали а 2 за велики посао.
Плата према способности.
Ступити могу одмах.
МИТАР ИВКОВИЋ
967 1—3 кројач
Ириг (Срем).

За своју кројачку радњу
= потребујем =
2 КРОЈАЧКА МОМКА
1 за велики и 1 за мали посао, који у посао ступити могу одмах.
Ника Ковачић
858 5—5 кројач
Сомбор.

КУЋА НА ПРОДАЈУ!
● СВОЈУ КУЋУ ●
у Новом Саду у Холо ул. бр. 4., у којој имаде три стана и штала, лепо двориште са баштом, продајем одмах За цену упитати
Шпицер Вилмоша
947 2—3 Салонка ул. бр. 9.

НАКНАДНИ
МИТРОВАЧКИ
ВАШАР
одржаће се дана 30. јуна, и 1. и 2. јула т. г. п. р.
односно: петак, суботу и недељу на који се сваковрстна марва из незаражених места дотерати може.
Уједно ће се на исте дане вашар са робом обдржавати.
Градско поглаварство.
948 3—3

ВРШАЋА ГАРНИТУРА
!! НА ПРОДАЈУ !!
Своју вршаћу гарнитуру у добром стању, машина 8 коњских снага јака, система Ruston & Praktor, дрешкастен и елеватор, Hoffer & Schrancz, фабрикат. Гарнитура се налази у Товарнику код Кленка (Срем). Продајем по врло умереној цени одмах, за коју се ваља обратити на
Шпицер Вилмоша
у Новом Саду,
946 2—3 Салонка ул. бр. 9.

КУЋА на продају
у Новом Саду Ћупријска ул. бр. 5.
● ПРОДАЈЕ СЕ ●
из слободне руке. За цену и услове упитати власника у истој кући.
907 4—5

ЗА СВОЈУ
кројачку радњу
потребујем 2. раденика и то: 1 за велики и 1 за мали посао.
Ступити у посо могу одмах.
СВЕТОЗАР ЕТИНСКИ
929 3—3 кројач Жабаљ.

ЗА СВОЈУ
● БЕРБЕСКУ РАДЊУ ●
потребујем старијег помоћника који потпуно мађарски говорити зна.
Миша Маркушев
944 2—3 Ó-Becse.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.